

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRÁTKÉ CLÁNKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

130115280

PŘEDNÍ ZPRÁVA
NA STARÉM MĚSTĚ V LITOMÝŘI A MĚSTĚ PRAHA
K ASPEKTŮM VÝZKUMŮ MĚSTY LITOMÝŘI

PŘEDNÍ ZPRÁVA
VÝZKUMŮ

VÝZKUMŮ
VÝZKUMŮ

93 95458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí 32, parcely č. 167/2, 166/1, 166/2. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum (NPÚ Ostrava akce č.18/04) byl vyvolán stavební činností (strojní odstranění sutových zásypů někdejších sklepních prostor, základová pilotáž) související s plánovanou přístavbou v části dvorního traktu domu č. o. 32 (č. p. 51) na Masarykově náměstí (parcely č.167/2, 166/1, 166/2). Dům č.o.32 je novostavbou v proluce na parcele č. 167, v místech někdejšího velkoměšťanského právovárečného domu č. 65, stojícího – jak dokládají gruntovní knihy – již v 17. století. V průběhu 19. a 20. století prodělala zástavba parcely v důsledku radikálních přestaveb výraznou proměnu, původní středověká dispozice někdejšího domu tak vzala bohužel zasně.

Neohlášené zahájení stavebních prací, které proběhly jako součást stavby „G.O.M. („generální oprava a modernizace“). Masarykovo nám. – Velká, Ostrava“, vedlo ke zničení části intaktně dochovaných archeologických situací, a to především základovou pilotáž. Z tohoto důvodu byly další stavební práce v dotčené ploše zastaveny a jejich pokračování bylo umožněno až po provedení záchraného archeologického výzkumu. Ten proběhl ve dnech 2. 4.–21. 5. 2004. Vlivem výše zmíněných faktorů (rozsáhlá stavební činnost v 19. a 20. století; neohlášené zahájení stavebních prací souvisejících s realizovanou přístavbou v roce 2004) byla většina původních intaktně dochovaných archeologických uloženin zničena, výzkum se tak omezil na dokumentaci a plošný odkryv značně torzovitých nálezových situací v prostorách v minulosti tolik zástavbou nezasazených.

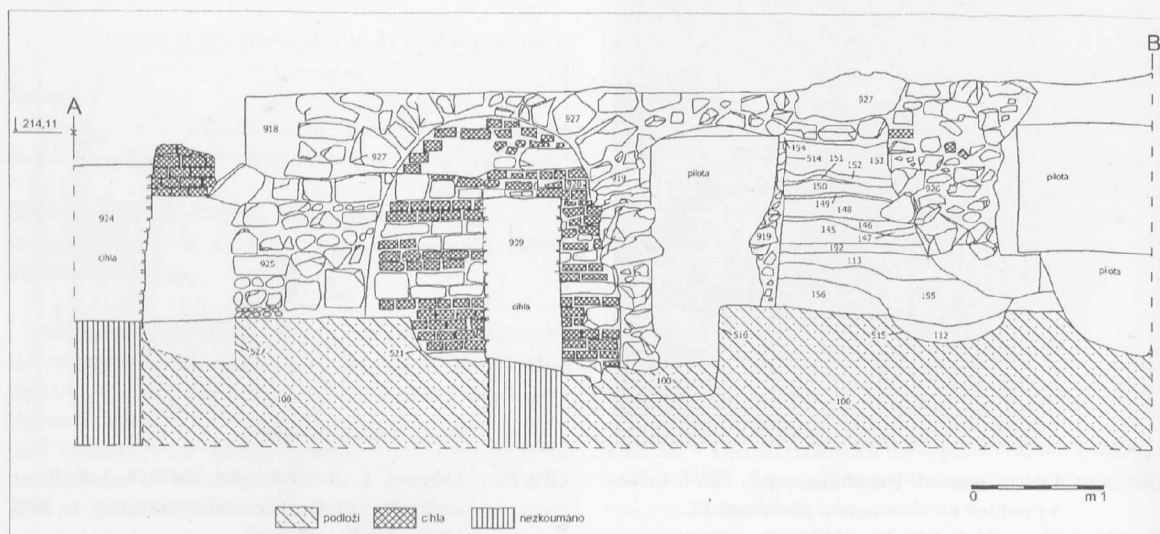
Počáteční horizont středověkého osídlení lokality reprezentovala vrstva šedohnědé prachové jílovité hlíny s keramickým inventářem z druhé poloviny 13. – počátku 14. století, související nepochybně s počátky lokovaného města. Ve středověké části parcely byl do povrchu této uloženiny zahlouben reliktní vanařitého objektu K515, který byl doprovázen méně zřetelnými zahloubenými objekty obtížně určitelné funkce. Výplň

zmíněného výkopu obsahovala kromě četných organických makrozbytků keramický materiál datovatelný rovněž do druhé poloviny 13. století. Zásyp této jámy, jakož i celá kulturní vrstva, do níž byl zahlouben, byla následně, a to vzhledem k obdobnému keramickému materiálu rámcově z 13.–14. století patrně s nepřilíh velkým časovým odstupem, překryta další sídlíšní vrstvou. Její povrch byl přinejmenším zčásti zpevněn dřevěnými deskami a vytvářel tak pochůzný horizont. Troughnivé pozůstatky těchto dřev byly zachyceny v sektorech A a H.

Někdy v průběhu 14. – první poloviny 16. stol. došlo k destrukci zástavby této parcely, a to požárem. Zjevný pozůstatek této události či událostí představují mocné planýrky spáleníšního charakteru registrované v sektorech A, B a H, tvořené vrstvami do červeno-černé barvy přepálené mazanice a vrstvičkami uhlikaého prachu a zuhelnatělého dřeva. Navzdory torzovitosti situace lze na základě dělicích vrstviček jít a šterku uvažovat o dvou zánikových horizontech. V sektoru H vyplňoval požárový zával zahloubený objekt nejasné funkce. V sektorech A a B torzovitá nálezová situace neumožňuje jednoznačně stanovit, jednalo-li se o zásyp vnitřních prostor, případně nějakého zahloubeného objektu, či o planýrku již v ploše dvora.

S prokazatelně dvorovou částí parcely však můžeme počítat v prostoru sektoru C, kde bylo registrováno torzo valounové dlažby v písčitém loži, keramickým materiálem vrstev výše i níže uložených datovatelné s velkou pravděpodobností do průběhu 15. století.

Časový horizont 15., resp. 15./16. století představuje pak konečnou fázi, v níž je ještě možné alespoň rámcově sledovat sídlíšní aktivity spojené s touto parcelou. Na povrch uloženin, datovatelných keramickým materiálem do tohoto období, nasedají již bezprostředně nejruznější recentní podpodlažní a jiné zásypy, související povětšinou s intenzivní stavební činností v průběhu 19. a 20. století, zejména s velkou přestavbou z přelomu 19./20. století. Ta v podstatě z valné části zničila, či alespoň výrazně zredukovala a zneprůhlednila, původní nálezové situace související se středověkou a novověkou zástavbou parcely. Výjimkou zdá se však být situace dochovaná při samé

Obr. 36. Ostrava, Masarykovo nám. 32. Profil A-B na SZ stěně stavební jámy.
Ostrava, Masarykovo Platz. 32. Suchschnitt A-B.

hranici parcely (sektory A, B); zde bylo výzkumem odkryto starší základové zdívo využívající techniku tzv. studňování – pilíře propojené vynášecími pasy. Základové pilíře z lomového kamene a opracovaných kamenných kvádrů byly zapuštěny do sledu původních středověkých uloženin. Ve své dochované svrchní části šlo o zmiňované neulehlé spáleništní planýrky. Při realizaci stavby z přelomu 19. a 20. století bylo toto zdívo funkčně využito a včleněno do nově budovaných základů (propojení s cihlovými zidkami K 909, 920), jedná se ovšem o starší stavební fázi. K možné dataci lze však říci pouze tolik, že se jedná o záležitost mladší, než jsou středověké uloženiny, do jejichž povrchu bylo toto zdívo zapuštěno, zato však starší než zmiňovaná přestavba z přelomu 19. a 20. století.

František Kolář, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masarykovo Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí 1, ulice Muzejní, parcely č. I, 3489. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum v prostorách někdejší Staré radnice v Moravské Ostravě, dnešního Ostravského muzea, byl prováděn od ledna do srpna roku 2004 opavským archeologickým pracovištěm Národního památkového ústavu v Ostravě ve spolupráci s Ostravským muzeem. Jednalo se o I. etapu výzkumu (NPÚ Ostrava akce č.3/04), který bude v letošním roce pokračovat II. etapou. Podnětem k zahájení záchraného archeologického výzkumu byla – dosud probíhající – celková rekonstrukce a statické zajištění Ostravského muzea, jejímž investorem je Statutární město Ostrava. Archeologický výzkum se soustředil na všechna místa v interiéru i exteriéru stavby, kde bylo možno v důsledku stavebních úprav předpokládat narušení či zničení původních archeologických situací.

Archeologický výzkum byl realizován jak v interiéru, tak exteriéru budovy A (tedy v nejstarší části někdejší radnice obrácené do náměstí, která prošla nejsložitějším stavebním vývojem) paralelně s probíhajícími pracemi na celkové rekonstrukci a statickém zajištění této budovy.

V rámci rekonstrukce objektu byly z důvodu izolace stavby a statického zajištění stěn i kleneb budovy snižovány násypy pod podlahami ve všech patrech, včetně suterénních prostor. Tyto úpravy několikrát narušily intaktně dochované původní archeologické vrstvy. Jednalo se především o tři prostory v přízemí: 16 m dlouhou chodbu a dvě místnosti k ní přiléhající, kde se archeologická souvrství dochovala pod cca 50–70 cm mocnými násypy stavební suti pod podlahou. Dále byla zkoumána jedna místnost v suterénu a část vnitřního dvora přiléhající k přední budově. Ve spojitosti s opravou budovy A byla také přeložena kanalizace. Výkop o délce 20 m a hloubce 4 m byl veden téměř rovnoběžně s parcelou ze strany současného parkoviště, tedy ze strany Muzejní ulice. V prvním, druhém i třetím nadzemním podlaží budovy A bylo sledováno odstraňování klenebních násypů pod všemi podlahami.

Vzhledem k charakteru plánovaných stavebních úprav, které zahrnovaly také celkové snižování úrovně stávajícího

povrchu, nebyl výzkum v interiéru budovy A omezen na položení dílčích sond. Povrch v jednotlivých místnostech, jejichž plocha byla podle potřeby dále rozdělena na sektory A, B, byl snižován plošně, po jednotlivých vyčleněných kontextech (podpodlažní zasypy, intaktní archeologické vrstvy). Vzhledem k nutnosti respektovat stavební firmou určenou maximální konečnou niveletu snižování úrovně povrchu nebylo v celé ploše dosaženo úrovně geologického podloží. Výjimku v tomto ohledu představovala – po dohodě s vedením stavební firmy – pouze plošně omezená sonda v místnosti M107. Zmíněné omezení do značné míry limitují interpretační možnosti prováděného archeologického výzkumu.

V místnostech v přízemí bylo zjištěno především mocné souvrství (tvořené do červena přepálenou mazanici a černými uhlíkatými vrstvičkami) představující spáleništní horizont. Vrstvy přepálené mazanice obsahovaly velké množství předmětů rámcově prozatím datovatelných do 15.–16. století, a to zlomků kuchyňské stolní keramiky, kachlů z kamen, skla, kovových předmětů (zejména stavební kování), textilu (!), dřevěných desek a zuhelnatělého obilí. Výzkumem bylo odkryto rovněž vícere kamenné zdívo různého stáří. Mladší souviselo s vnitřními úpravami dnes stojících budov a starší patrně náleželo předchozí středověké či časně novověké zděné zástavbě.

Velmi cenná situace byla registrována pod podlahou chodby. Po celé délce se zde pod vrstvami stavební suti dochovala cca 1 m vysoká torza kamenných zdí nesouvisejících funkčně se současnou stavbou. Tyto zdi z neopracovaných lomových kamenů kladených na vápennou maltu a doplněné cihlami lze vzhledem k existenci vynášecích pásů považovat za zdívo základové, byť bez výraznějšího základového vkopu, realizované částečně technikou studňování. S určitou pravděpodobností by se mohlo jednat o základy starší obytné budovy, která na této sloučené parcele stála snad někdy v první třetině 16. století a která stavebně předcházela velké přestavbě z druhé poloviny 17. let téhož století. Ještě starší stavební fázi, případně doklad o způsobu využití, resp. rozvržení středověké parcely, pak mohou představovat torza malých zídek stavěných z říčních valounů kladených na jíl. Blížší souvislosti budou ověřeny až při následném zpracování celého výzkumu.

Ve vrstvách ze 14. století byly nalezeny (mimo značné množství stolní keramiky: hrnky, hrnce, mísy, pokličky, trojnožky) i zlomky keramických pohárů a skleněných čiší, které svědčí o vyšší sociální úrovni lidí obývajících tuto parcelu ve středověku. Cenný nález (i ve vztahu k datovacím možnostem) představuje stříbrný pražský groš vyražený za vlády Jana Lucemburského (1310–1346).

V suterénu stavby byly mladšími zásahy ve většině místností archeologické vrstvy bez předchozího zkoumání již ve starších obdobích nebo nejpozději ve 20. století odstraněny. Pouze v suterénním prostoru pod podloubím se podařilo zkoumat uloženiny, které lze podle objevené keramiky předběžně zařadit do 14. století.

Prostor dvora nebyl archeologicky zkoumán celý. V této fázi rekonstrukce bylo možné ověřit situaci pouze na ploše 1,5 x 3,0 m, kde si stavba komínu a vzduchového kanálu vynutila zásah přibližně 1 m do hloubky od současné úrovně povrchu. Sondou byly odkryty pouze vrstvy novověkých navážek, porušené navíc ještě recentními zásahy.

Přeložka kanalizace byla v prvních 10 m směrem od čela parcely porušena recentním výkopem pro původní vedení